

Yabancılaşma

PROJE TANITIMI

Kabeyi andıran yapının dış duvarları tükenişi simgeleyen fotoğraflarla kaplıdır. Çevresinde gezinen izleyici anlam veremediği bir monitörün yanından yapının içine uzanan loş bir koridora davet edilmiş gibidir. Çok zaman bilincinde olamadığımız ama yaşamımıza yön veren kavramlar kuşatır bu karanlık labirenti. Aral Gölü'nün çölleşen kıyılarında terk edilmiş gemilerin sıradan fotoğraflarına birer sanat eseri değeri atfedildiği anlaşılır gösterişli çerçevelerinden. Koridorun sonundaki duvar üzerinde yer alan Susan Sontag'ın tezleri ise fotoğraf üzerine genel kabul görmüş değerleri sarsar niteliktedir. Bu görüntüler dünyası içinde yer alan labirent, sonunda geniş bir odaya açılır. Tüketilmiş-terk edilmiş bir doğa parçasının fotoğrafı bir duvarı boydan boya kaplamaktadır. Zemin, insanın türüne yabancılaşması sürecini açıklayan "1844 Elyazmaları"ndan bir alıntıyla kaplanmıştır. Marx ayaklar altındadır! İzleyici karanlık duvarlar arasında dar bir aralıktan bir odaya yönelir. Tavanda bir spot, içinde kırmızı bir balık bulunan kavanozu aydınlatmaktadır. Maroken bir koltuk odada bulunan diğer tek eşyadır. Derinlerden gelen bir melodi (Philip Glass – "The Thin Blue Line" – Hypnotic Time) duyulmaktadır. Duvarda, doğanın kucacağına terk edilmiş hurda bir otomobil fotoğrafı ve çalılıklar arasında güçlkle seçilen bir güvenlik kamerası vardır. Akvaryumun önündeki plakette ise bu balığın 13 Eylül 2013 tarihinden itibaren beslenmediği ve ölüme terk edildiği yazılıdır. İzleyicinin nasıl tepki vereceği merak konusudur. Bu odanın başka bir çıkışı yoktur. Güvenlik kamerası sanılan, aslında girişteki monitöre kapalı devre yayın yapmaktadır.

SUNUM

Güvenlikli modern sitelerimizden eğlenceli alışveriş mekanlarına hızla yol alırken görmeyiz bu manzaraları.

Algı seçicidir.

"O"na bir değer atfedilir ki fotoğrafı çekilir.

Paylaşan da beğenen de yeniden üretmektedir bu görüntüler üzerine kurulmuş dünyayı. Ve her biri, ötekidir bir diğeri için.

Var oluşun bedeli vardır, ödenir.

İstem dışı dalgalar savurur bireyi, roller değişir; Ödeten, ödeyen olur bir başka evrede.

Hayranlık uyandırır mucizelerimiz ama üreten de tüketen de yabancılaşmıştır üretilene aslında.

Sınırlar silikleşir.

Birilerinin bir şeyleri değiştirmesine ihtiyaç duyduğumuzda da gözümüz ötekini arar.

Oysa bir hayal ürünüdür öteki.

Yaşam, tüm yalınlığı ile bizi beklemektedir.

“... Fotoğraf özünde toplumsal bir ayin, korkuya karşı bir güç ve savunma aracıdır... Fotoğraflar bir yandan insanlara gerçekdışı bir geçmişin hayali sahipliğini verirken, diğer yandan da insanların içinde güvensiz oldukları boşluğa sahip olmalarına yardım eder... Fotoğraf çekmek, dünyayla kurulan ve tüm olayların anlamını aynı düzeye getiren kronik röntgenci bir ilişki getirmiştir... Fotoğraf çekmek esas olarak bir müdehale etmeme edimidir... Bir fotoğraf çekmek demek ..... ilginç ve fotoğrafını çekmeye değer kılan her şeyle suç ortaklığı içinde olmak demektir... Fotoğraf, eğer fotoğraf makinasının kaydettiği gibi kabul edersek dünyayı tanıyabileceğimizi ima eder. Oysa bu, dünyayı görüldüğü gibi kabul etmeyerek işe başlayan anlayışın tam tersidir. Anlamanın tüm olabilirliği hayır diyebilmekten kaynaklanır. Kesin konuşmak gerekirse kimse bir fotoğraftan bir şey anlayamaz... Endüstrileşmiş toplumlar vatandaşlarını görüntü bağımlılarına çevirirler; zihinsel kirlenmenin en karşı konulmaz biçimidir bu... Eskiden gerçekliğe karşı duyulan hoşnutsuzluk, kendini bir başka dünyayı çok istemek biçiminde ortaya koyardı. Modern toplumdaysa gerçekliğe karşı duyulan hoşnutsuzluk, kendini var gücüyle hiç akıldan çıkmamacasına bu dünyayı kopyalamayı istemekle ortaya koyuyor. Sanki gerçek, ancak ve ancak bir nesne biçiminde – fotoğrafın saptamasıyla – bakılırsa, gerçekten gerçek, yani gerçeküstü olacaktır... Şiirin somutluğa ve şiir dilinin özerkliğine olan vaadi, fotoğrafın saf görmeye olan vaadine paraleldir. Her ikisi de kesinti, açıkça söylenmemiş biçimler ve telafi edici olan bir birlik ima ederler: nesnelere kendi bağlamlarından saptırmak, onları öznelliğin zorbaca ve çoğunlukla keyfi isteklerine uygun biçimde ve bazı parçaları çıkararak biraraya getirmek... Kapitalist bir toplum görüntüler üzerine kurulu bir kültürü şart koşar... Görüntülerin üretilmesi aynı zamanda bir yönetme ideolojisi sunar. Görüntülerdeki bir değişim, toplumsal değişimin yerini alır. Çok çeşitli görüntüleri ve malları tüketme özgürlüğü, özgürlüğün kendisiyle eşitlenir. Özgür siyasal seçimin özgür ekonomik tüketime indirilmesi, görüntülerin sınırsızca üretilmesini ve tüketilmesini şart koşar... Fotoğraf adına hangi ahlakçı iddialar yapılırsa yapılsın, onun başta gelen etkisi dünyayı içinde her konunun bir tüketim nesnesine indirildiği ve bir estetik beğeni parçasına yükseltildiği büyük bir mağazaya, duvarsız bir müzeye çevirmektedir...”

Susan Sontag – Fotoğraf Üzerine (1977, New York) – Altıkkırkbeş Yayınları İstanbul, 1993 – Çev. Reha Akçakaya

“... Yabancılaşmış 1 emek, doğayı, 2 kendi kendini, kendi öz etkin işlevini, kendi dirimsel etkinliğini insana yabancılaştırırken, türü de yabancılaştırır ona: Türsel yaşamı, onun için bireysel yaşam aracı durumuna getirir. İlk türsel yaşam ile bireysel yaşamı yabancılaştırır, ve ikinci olarak da soyutlamaya indirgenmiş bulunan bireysel yaşamı, gene soyut ve yabancılaşmış biçimi altında bulunan türsel yaşamın ereği durumuna getirir... Çünkü ilkin emek, dirimsel etkinlik, üretken yaşam, bunlar insana ancak bir gereksinmenin, fizik varlığı koruma gereksinmesinin bir karşılama aracı olarak görünürler. Ama üretken yaşam, türsel yaşamdır. Yaşamı doğuran yaşam. Dirimsel etkinlik biçimi, bir türün tüm özlüğünü, türsel özlüğünü kapsar, ve özgür, bilinçli etkinlik, insanın türsel özlüğüdür. Yaşamın kendisi bile ancak geçim aracı olarak görünür... Öyleyse yabancılaşmış emek şu sonuçlara yol açar; 3 İnsanın türsel varlığı, doğa kadar onun türsel entelektüel yetileri de, ona yabancı bir varlık durumuna, onun bireysel varoluş aracı durumuna dönüşürler. O, onun dışındaki doğayı olduğu gibi, onun tinsel özünü, insanal özünü olduğu gibi, kendi öz bedenini de insana yabancılaştırır. 4 İnsanın kendi emek ürününe, kendi dirimsel etkinliğine, kendi türsel varlığına yabancılaşmasının dolaysız bir sonucu da şudur: İnsan insana yabancılaşmıştır. İnsan kendi kendisinin karşısında iken, onun karşısında olan ötekidir...”

Karl Marx – 1844 Economic and Philosophical Manuscripts - Elyazmaları - Sol Yayınları
Ankara, 1976 – Çev. Kenan Somer.